

Невидимець. Машина часу

Герберт Веллс

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Микола Іванов

© Видавництво «Наш Формат». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Невидимець

I. Прибуття незнайомця

Стояв холодний лютеневий ранок. Подував колький вітер, сипав і крутив сніг – останній того року. Незнайомець при- йшов із станції Бремблґерст, тримаючи в обтягнутій рукавичкою руці маленьку чорну валізку. Він був закутаний з голови до п'ят, і під крисами м'якого фетрового капелюха ховалося геть усе його обличчя, крім блискучого кінчика носа. Сніг укривав йому плечі та груди і білим гребенем лежав на його валізці. Лець живий від утоми, він увійшов до заїзду «Карета й коні» і жбурнув на підлогу свій багаж.

– Вогню! – закричав він. – В ім'я милосердя людського! Кімнату й вогню!

Він потупав ногами, струсив із себе в буфеті сніг і пішов слідом за місіс Гол до її вітальні сторгуватися про ціну. Не заходячи в довгі переговори, він кинув на стіл пару соверенів і в такий спосіб найняв собі кімнату в заїзді.

Місіс Гол запалила в коминку і, залишивши Незнайомця на самоті, подалася власноручно готувати йому поїсти. Зимової пори постоялець в Айпінзі – подія незвичайна, а тим паче постоялець, що не дуже торгується; і місіс Гол вирішила бути гідною такого щастя.

Налагодивши справу з грудинкою і підбадьоривши свою мляву служницю Міллі кількома влучно добрими зневажливими словами, вона понесла скатертину, тарілки та склянки у вітальню і заходилась із надзвичайним шиком накривати на стіл. Дарма що вогонь у каміні жарко горів, постоялець місіс Гол, на превелике її здивування, ще був у пальті й капелюсі і, повернувшись до неї спиною, стояв біля вікна і дивився, як надворі падає сніг.

Руки в рукавичках він закрив за спину, а сам неначе поринув у задуму. Місіс Гол помітила, що сніг, танучи у нього на плечах, стікав на килим.

– Можна взяти ваші капелюх та пальто, сер, і висушити їх на кухні? – спитала вона.

– Ні, – не обертаючись відповів постоялець.

Місіс Гол не певна була, чи почула його, і повторила своє запитання.

Він повернув голову і глянув на неї через плече.

– Краще хай вони залишаться на мені, – з притиском відказав Незнайомець, і місіс Гол побачила, що він у великих синіх окулярах з бічними скельцями, а густі бакенбарди спускаються йому на комір пальта і повністю закривають щоки.

– Дуже добре, сер, – сказала вона. – Як ваша ласка. За хвилину в кімнаті буде тепло.

Не відповівши нічого, він знову відвернув обличчя, а місіс Гол, почувавши, що спроби її зав'язати розмову марні, поспіхом заслала стіл і війнулася з кімнати. Зайшовши знову, вона побачила, що Незнайомець, немов кам'яна статуя, і далі згорбившись стоїть на тому самому місці, піднявши комір пальта і спустивши вниз криси капелюха, що зовсім закривали йому обличчя та вуха. Вона досить гучно поставила на стіл яечню з грудинкою і радше скрикнула, аніж сказала:

– Сніданок готовий, сер!

– Дякую, – відповів Незнайомець, але не ворухнувся, доки місіс Гол не зачинила за собою дверей. Тільки тоді він повернувся і нетерпляче наблизився до столу.

Ідучи повз буфет на кухню, місіс Гол почула рівномірний стукіт ложки, якою швидко крутили в мисці.

– Оце ще мені дівчисько! – сказала місіс Гол. – А я зовсім і забула... Завжди вона зволікає!

І, взявшись сама розмішувати гірчицю, місіс Гол присоромила Міллі за її надмірну млявість. Вона ж устигла вже підсмажити яечню з шинкою, застелила стіл і геть усе поробила, поки та Міллі

(добра з неї помічниця!) весь цей час возилася коло гірчиці! А тут, як на те, новий гість, що хоче пожити в них! Місіс Гол наповнила гірчичницю і, врочисто поставивши її на чорну з золотим обводом татцю, понесла до вітальні.

Постукавши у двері, вона одразу ж і ввійшла. Її пожилець зробив швидкий рух, і місіс Гол встигла помітити тільки якусь білу річ, що зникла за столом. Він так наче підіймав щось із підлоги. Місіс Гол поставила на стіл гірчичницю і лише тоді побачила, що капелюх і пальто гостя почеплені на спинці стільця перед вогнем, а мокрі черевики стоять на чавунній решітці каміна. Решітка, звісно, може заіржавіти! Місіс Гол рішуче попрямувала до каміна.

– Тепер уже можна взяти просушити ваші речі? – спитала вона категоричним тоном.

– Капелюха залиште, – якось приглушено сказав пожилець.

Повернувшись, місіс Гол побачила, що він підвів голову й дивиться на неї.

З хвилину вона розглядала його, не мігши від подиву вимовити й слова.

Щось біле, – очевидно, серветку, – Незнайомець притискував до нижньої частини обличчя, зовсім ховаючи під нею підборіддя та рота, через що й був у нього такий приглушений голос. Але не те вразило місіс Гол. Її вразило, що все чоло постояльця над синіми окулярами було обвинуто білим бинтом, а другий бинт закривав вуха, залишаючи на видноті лише рожевий гострий ніс, що блищав так само, як і тоді, коли Незнайомець прийшов. На ньому була коричнева оксамитова куртка з піднятим високим коміром. Густе чорне волосся, вибиваючись пасмами з-під бинтів, надавало йому надзвичайно дивного вигляду. Ця закутана й забинтована голова була настільки не схожа на будь-що бачене коли-небудь, що місіс Гол на хвилину аж наче закам'яніла.

Незнайомець, не віднімаючи від обличчя серветки й досі тримаючи її рукою в темній рукавичці, дивився на місіс Гол крізь сині окуляри.

– Капелюха залиште, – повторив він не досить ясно через ту білу серветку.

Місіс Гол поволі прийшла до пам'яті і поклала капелюха назад на стілець перед каміном.

– Я не знала, сер, – пробелькотіла вона, – що... – І, збентежившись, замовкла.

– Дякую, – холодно сказав Незнайомець, поглядаючи то на двері, то на неї.

– Я зараз же все добре висушу, сер, – пообіцяла місіс Гол, забираючи одяг. З порога вона знову глянула на його закутану в біле голову й темні окуляри; обличчя його ще покривала серветка. Місіс Гол ледь здригнулася, зачиняючи за собою двері, лице її виразно свідчило про подив та збентеження.

– Скільки живу... – прошепотіла вона. – Ото таке!

У кухню місіс Гол увійшла зовсім тихо та була занадто заклопотана своїми думками, щоб спитати в Міллі, з чим вона тепер тут вовтузиться.

А пожилець тим часом сидів і прислухався, як даленіли її кроки. Перше ніж одвести від рота серветку та знову взятися їсти, він пильно глянув на вікно. Проковтнувши шматок, він підозріло зиркнув на вікно ще раз, проковтнув ще шматок, а тоді встав і з серветкою в руці підійшов до вікна й опустив штору до білої муслінової завіси на нижніх шибках. У кімнаті посутеніло. Після того Незнайомець з полегкістю повернувся до сніданку.

– Бідолашний, з ним, видно, трапився якийсь нещасний випадок, а може, він переніс операцію абощо, – казала місіс Гол. – Та й налякали ж мене його бинти!

Вона поклала в пічку ще вугілля й повісила пальто на спеціальну підставку, щоб висушити одяг.

– А ті окуляри! Наче в якогось водолаза, а не у звичайної людини...

Вона повісила сушити і його кашне.

– І весь час затуляє лице серветкою... Говорить крізь неї... Може, в нього й рот пошкоджено... А певне...

Тут місіс Гол повернулася, неначе раптом згадала щось.

– Матінко моя! – раптом змінила вона тему. – А млинці й досі не готові, Міллі?

Коли місіс Гол прийшла до спальневої кімнати прибирати після сніданку, її здогад про скалічений або порізаний під час операції рот підтвердився. Незнайомець курих, але поки вона була в кімнаті, ні разу не розмотував шовкової хустки, яка закривала йому нижню половину обличчя, щоб узяти люльку в зуби. І то була не забутивість, бо місіс Гол спостерігала, як він поглядав на люльку, коли вона пригасала. Він сидів у кутку, спиною до затемненого шторою вікна. Попоївши й добре зогрівшись, він говорив уже не так уривчасто й роздратовано, як перше.

– На станції Бремблгерст залишився мій багаж, – сказав Незнайомець і спитав, як він може отримати його. На подяку за її пояснення він ввічливо нахилив свою забинтовану голову. – Завтра? А раніше не доставлять?

Йому, здається, було прикро, коли місіс Гол відповіла:

– Ні.

Невже таки не можна? Невже не знайшлося б тут кого-небудь із візком, хто поїхав би по його речі? Місіс Гол охоче відповідала на запитання, сподіваючись таким чином зав'язати розмову:

– Тут дуже крута дорога до станції, сер, – послужливо сказала вона й принагідно додала: – Десять років тому на цій дорозі перекинувся екіпаж. Убито було і пасажира, і кучера. Несчастний випадок – це ж

одна мить, і все, хіба ж не так, сер?

Але заохотити пожильця до розмови було нелегко.

– Певна річ, – ствердив він крізь хустку, спокійно дивлячись на місіс Гол через непроникні окуляри.

– І щоб одужати після цього, треба багато часу, хіба ж не так, сер? Оце мій небіж Том був порізав собі руку косою... розумієте, спіткнувся, косивши, й упав... І що ж ви думаєте, сер? Три місяці ходив з перев'язаною рукою. І тепер я страх як боюся коси, сер.

– Я дуже добре розумію вас, – сказав пожилець.

– Ми навіть гадали, що йому доведеться робити операцію; так було йому погано, сер.

Пожилець уривчасто засміявся і зараз же немов проковтнув свій сміх.

– Невже? – сказав він.

– Свята правда, сер. І в цьому не було нічого смішного для тих, хто доглядав його, як я, сер, бо моя сестра мала досить клопоту зі своїми малими. То забинтовуєш, то розбинтовуєш... Отож наслідую сказати, сер...

– Чи не дасте ви мені сірників? – несподівано перебив її Незнайомець. – Моя люлька погасла.

Місіс Гол ураз зупинилася. Отак перервати її мову – це, звичайно, було нечемно з його боку. Вона здивовано глянула на Незнайомця, але згадала два соверени й пішла по сірники.

– Дякую! – уривчасто кинув він, коли місіс Гол принесла сірники, обернувся до неї спиною і знову став дивитись у вікно. Очевидно, його нервували розмови про операції та бинтування. Вона так і не насмілилась сказати про те, що думала, до того ж її розсердила зневажлива поведінка пожильця, і тому Міллі цього дня перепало.

Незнайомець до четвертої години знаходився у своїй кімнаті та не подумав навіть перепросити за свою нечемність. Здебільшого там

було зовсім тихо. Він, певно, сидів перед каміном, кутив люльку, а то й дрімав у надвечірніх сутінках. Однак, прислухавшись, раз чи два можна було б почути, як він перегрібав вугілля і хвилин п'ять походжав по кімнаті. Здавалося, він розмовляв сам із собою. Потім він сів знову, і крісло під ним заскрипіло.

II. Перші враження містера Тедді Генфрі

О четвертій годині, коли досить спочило та місіс Гол уже наважилася піти до свого помешкання спитати, чи не хоче він чаю, до буфету увійшов Тедді Генфрі, годинникар.

– Ну й погода, місіс Гол, – сказав він. – Якраз для поганих чобіт! Сніг надворі сипав усе густіше.

Місіс Гол підтакнула, а тоді побачила, що при майстрові його валізка з інструментами.

– Коли ви вже тут, містере Тедді, – сказала вона, – то я хотіла б, щоб ви глянули на годинник у вітальні. Він іде й правильно вибиває години, тільки годинна стрілка завжди стоїть на шостій.

Місіс Гол провела майстра до вітальні, постукала у двері й увійшла.

Відчиняючи двері, вона побачила, що пожилець її сидить у кріслі перед каміном і немовби дрімає, схиливши набік перев'язану голову. Кімнату освітлювали тільки червоні жаринки в каміні. Місіс Гол усе видалося рудуватим, тьмяним і неясним, певно, тому, що вона якраз засвітила лампу в буфеті й очі її були ще засліплені тим світлом. На мить їй здалося, ніби в чоловіка, на якого вона дивилася, величезний, неймовірних розмірів рот на всю нижню частину обличчя. Це видиво – голова, вся в білому, потворні окуляри на очах і велетенська паща під ними – тривало одну лише мить. Незнайомець кинувся, випростався в кріслі й підніс руку. Місіс Гол широко розчинила двері, в кімнаті посвітлішало, і тепер вона побачила ясніше, що лице його прикрите хусткою точнісінько так, як і раніше було прикрите серветкою. Місіс Гол вирішила, що то їй

привиділося у сутінках.

– Чи дозволите, сер?.. Цей чоловік прийшов подивитися на годинник, – сказала вона, отямившись після хвилинного збентеження.

– Подивитися на годинник? – перепитав він напівсонним голосом, прикриваючи рота рукою.

– Звичайно, – додав він, майже зовсім приходячи до тями. Місіс Гол вийшла по лампу, а Незнайомець устав і потягся. Принесли світло, і містер Тедді Генфрі, увійшовши, спинився перед забинтованим Незнайомцем. Він був, як сам згодом казав, «ошелешений».

– Добрий вечір, – привітався Незнайомець, дивлячись на нього «омарячими очима», як розповідав потім вражений цими темними окулярами містер Генфрі.

– Сподіваюсь, я не перешкоджаю вам, – зауважив містер Генфрі.

– О ні, анітрохи, – відповів Незнайомець. – Хоч я думаю, – він обернувся до місіс Гол, – що ця кімната цілковито в моєму розпорядженні.

– Я гадала, сер, – почала була місіс Гол, – що ви хотіли б, щоб годинник...

– Звичайно, – перебив її Незнайомець, – але загалом я хотів би, щоб мені дали спокій.

Він повернувся спиною до каміна й закрив руки за спину.

– А коли годинник полагодять, я попросив би принести чаю, – додав він. – Тільки не раніше, як полагодять годинник.

Місіс Гол збиралась уже залишити кімнату, – цього разу і не намагаючись зав'язати розмову, бо їй не хотілося, щоб її образили при містерові Генфрі, – коли пожилець спитав її, чи вжила вона заходів щодо його багажу на станції. Місіс Гол відповіла, що говорила про це з поштарем, і той обіцяв привезти багаж завтра вранці.

– А раніше – ви певні, що не можна? – спитав Незнайомець.

Місіс Гол була впевнена і з підкресленою холодністю ствердила це.

– Мушу попередити вас, що я – дослідник-експериментатор, – пояснив Незнайомець, – і не сказав про це досі тільки тому, що занадто змерз і був стомлений.

– Справді, сер? – вражено відповіла місіс Гол.

– І в моєму багажі – різні апарати та прилади.

– То все, безперечно, дуже корисні речі, сер, – докинула місіс Гол.

– І я, природно, бажаю проводити далі мої досліді.

– Звичайно, сер.

– Приїхав я до Айпінга, – досить невимушено провадив він, – тому що... шукаю самотності. Я не хочу, щоб мені заважали працювати. А тут ще цей нещасний випадок...

«Я так і знала», – подумала місіс Гол.

–...вимагає певної відлюдності. Очі в мене такі слабкі й так болять, що іноді мені годинами доводиться сидіти в темряві... і зачинятися. Подеколи. Не зараз, звісно. І коли ось у такі хвилини мене турбують, наприклад, сторонні люди, які заходять до моєї кімнати, – це завдає мені болісних страждань. Я хочу, щоб ви добре усвідомили мої слова.

– Певна річ, сер, – відповіла місіс Гол. – І... дозвольте запитати...

– Це, здається, й усе, – перебив Незнайомець зі спокійною рішучістю, яка клала край подальшим балачкам. Свої запитання й вияви прихильності місіс Гол мала залишити до слушнішої нагоди.

Коли місіс Гол вийшла, він (так казав пізніше містер Генфрі) став перед каміном і стежив, як лагодять годинник. Працюючи, містер Генфрі поставив лампу біля себе, і ясне світло падало на його руки та на сам годинник, в кімнаті ж було напівтемно. Коли він підводив голову, перед очима в нього плавали кольорові плями.

Цікавий від природи, містер Генфрі розібрав (у чому не було жодної потреби) увесь механізм, щоб довше побути в кімнаті, а може, й розпочати розмову з Незнайомцем. Але Незнайомець був мовчазний і нерухомий. Такий нерухомий, що це аж нервувало Генфрі. Йому здавалося, ніби в кімнаті він сам. Коли він поглянув на Незнайомця, то побачив у зеленуватому плямистому тумані, що поплив перед очима, тільки забинтовану голову та величезні темні окуляри, які прикро дивилися на нього. Генфрі це здалося таким незвичайним, що добру хвилину він і собі не спускав з нього очей. Потім Генфрі відвів погляд. Дуже незручне становище! Треба сказати що-небудь. Може, зауважити, що для такої пори року погода стоїть занадто холодна?

– Погода... – почав був він.

– Чого ви не кінчаєте і не йдете? – озвалась закам'яніла постать, мабуть, ледь стримуючи гнів. – Вам треба було тільки закріпити на стрижні годинну стрілку. Ви просто байдики б'єте.

– Звичайно, сер... ще хвилинку. Я зараз...

І містер Генфрі, хутко закінчивши роботу, пішов. Вийшов він, проте, надзвичайно сердитий.

– А, чорт! – бурмотів містер Генфрі, пробираючись містечком через замети. – Треба ж бо чоловікові іноді лагодити годинники... Подумаєш! – провадив він далі. – На тебе, значить, і дивитись не можна? – І знову: – Здається, що ні. Якби тебе шукала поліція, то й тоді ти не зміг би бути більш закутаний та забинтований.

На розі вулиці він побачив Гола, який нещодавно одружився з господинею заїзду, де зупинився Незнайомець, і, вряди-годи, коли випадала нагода, перевозив пасажирів з Айпінга до Сіддербріджа. Тепер він саме повертався додому. Судячи з того, як Гол поганяв коня, він, очевидно, вже хильнув трохи в Сіддербріджі.

– Як справи, Тедді? – гукнув він мимохідь.

– У вас там якийсь чудернацький постоялець, – відповів Тедді.

Гол зупинився.

– Що таке? – спитав він.

– Та якийсь там чудернацький пожилець зупинився в заїзді «Карета й коні», – пояснив Тедді. – Їй же бо!

І він жваво заходився описувати Голу химерного Незнайомця.

– Він так наче перевдягнений. Я, в усякому разі, неодмінно подивився б на його обличчя, якби він спинився в мене, – вів далі Генфрі. – Але жінки завжди такі довірливі, коли йдеться про когось чужого. Він оселився у вас, Голе, і не сказав навіть свого імені.

– Та невже? – спитав Гол, не дуже меткий на розум.

– Так, так, – наполягав Тедді. – І заплатив за тиждень. Отож раніше ви його не здихаєтесь. І купу різних речей, каже, має – завтра йому тільки привезуть. Лишається сподіватися, що це не будуть ящики з камінням, Голе.

І містер Генфрі розповів, як його тітку в Гастінгсі обдурих якийсь зайда із порожнім чемоданом. Уся ця розмова викликала у Гола якісь неясні підозри.

– Ну, поїхали, стара, – хльоснув він свою кобилу, – Треба навести лад.

А Тедді, розваживши душу, і собі почвалав далі.

Не довелось-таки Голові «наводити лад», бо коли він повернувся додому, добре перепало йому від дружини за те, що загаювся в Сіддербріджі; тож на всі свої несміливі запитання він чув лише гострі й ухильні відповіді. Але насіння підозри, посіяне Тедді в його душі, зійшло.

– Ви, жінки, на цьому не розумієтесь, – буркнув собі під ніс містер Гол, твердо вирішивши при першій же нагоді докладніше дізнатися про свого пожилця. І як тільки Незнайомець пішов спати, – а це було десь о пів на десяту, – містер Гол з дуже войовничим виглядом вступив у вітальню, суворо оглянув меблі, немов бажаючи показати, що він, а не цей Незнайомець тут господар, і трохи

зневажливо зиркнув на аркуш з якимись математичними обчисленнями, що його залишив Незнайомець. Укладаючись на ніч, він порадив місіс Гол дуже пильно стежити за багажем Незнайомця, який привезуть завтра.

– Не стромляй носа до моїх справ, Голе, – відповіла місіс Гол. – Я й сама в них розберуся.

Їй тим більше хотілося присікатись до Гола, що Незнайомець таки й справді був незвичайний пожилець і дуже непокоїв її. Серед ночі вона прокинулась: їй приснилися потворні, білі, схожі на брукву, голови на довжелезних стеблах, з величезними чорними очима, що ганялися за нею. Але місіс Гол була жінкою розумною, тому вона здолала свої страхи, повернулася на другий бік і знову заснула.

III. Тисяча й одна пляшка

Отже, двадцять дев'ятого лютого, коли почалася відлига, цей дивний суб'єкт з'явився невідомо звідки в містечку Айпінг. Наступного дня, саме в сльоту, прибув його багаж. І досить дивний багаж! Дві звичайні, як і в будь-якого подорожнього, валізи, але, крім них, привезено ще було цілий ящик з книгами – великими, товстими книгами, друкованими чи написаними від руки якимось нерозбірливим почерком, і з дванадцять, коли не більше, кошів, коробок та ящиків із чимось запакованим у солому. Гол засунув в ту солому руку і вирішив, що там скляні пляшки. Він ледь устиг перекинутися словом-другим із візником Фіренсайдом, лаштуючись допомогти йому вивантажувати багаж, як на поріг нетерпляче вийшов Незнайомець – у пальті й кашне, в капелюсі й рукавичках. Виходячи, пожилець навіть не глянув на собаку Фіренсайда, який ліниво обнюхував Голові ноги.

– Вносьте швидше ящики, – сказав він. – Я й так досить довго чекав на них.

Він зійшов униз і попрямував до задка фургона, неначе сам хотів узяти один з менших кошиків.

Ледве побачивши його, собака Фіренсайда наїжачився і сердито загавкав, а коли Незнайомець збігав сходинками, кинувся на нього й схопив за рукав.

– Пішов геть! – Гол, який дуже боявся собак, перелякано відскочив назад, а Фіренсайд гукнув: «Лежати!» – і схопив батіг.

• • •

Далі — у повній книжці «Невидимець. Машина часу».

nashaknyga.com.ua